

A fiatalok

Bori Imre

TÜZ-TÁNC, FIATAL KÖLTŐK AN- TOLOGIAJA. MAGVETŐ, BUDA- PEST, 1958.

Nincs talán szebb irodalmi feladat, mint szemben állni az utókorral. Aki fiatal költők gyűjteményes kötetét állítja össze, bár a jelenben él, mégis a jövőnek dolgozik. Mert mi a feladat ilyenkor és mi végső soron az ilyen antológia? Kezdeményezésekben, bátortalan első lépésekben meglátni, meglesni, megérezni a majdnem nagy alkotót és felidézni egy jövőendő évtized költészetének tarka szötsését. A fiatal költők verseit tartalmazó könyv ugyanis a nagy lehetőségek könyve, a biztatás vagy a csalódás árnyai állnak mögötte. Különösen vonatkozik ez a mai magyar költészetre, amely immár egy évtizede állandó vajúdásban él és nem tudja világrahozni az új költészet kisedét. A könyv bevezetője pedig azt hirdeti, hogy a kötetbe gyűjtött versek az utóbbi két év terméséből származnak, tehát a frissességet hozzák, és teljesen a jövő felé fordulnak. Fölöttébb tanulságos feladat tehát végigolvasni ezt a könyvet, annál is inkább, mert a magyar költészet, a magyar irodalom

mintha újabban csupán satnya termést tudna hozni. A költők felett a szellemi égalj állandóan villámokkal páztázik, jégverések söprik végig a frissen indulókat, az üvegházakban, féltve, óva, mesterségesen kitenyészített költők pedig nem állják a vihart és nem tudnak dacolni a rombolással: születnek versek, de a költészet nem tud megjeleníteni, sok versíró ír manapság Magyarországon és milyen kevés a költő! Elég csupán arra gondolnunk, hogy a harmincas évek óta nem tudott kibontakozni és értékeset alkotni egy költői nemzedék sem az egy Juhász Ferencet kivéve, de ő is csak úgy tudta megtartani önmagát, hogy elveszett és elsi-ratott bárányává vált az irodalompolitikusoknak. Mert mindinkább bizonyosságát kapjuk annak, hogy a magyar irodalom lassan nem az írók, hanem az (irodalom) politikusok keze nyomán születik. Különösen a költészetre vonatkozik ez a megállapításunk. A költővel is úgy vagyunk manapság a mai magyar irodalomban, mint a rezervátumokban tartott állatfajtákkal. Valamikor tömegesen éltek és büszkén uralkodtak a tájon, ma egy-egy példány elmélkedik csupán a múlttól. A nagy

zsvaj, ami az élet látszata is lehetne, nem nemes vadak életmegnyilvánulása. És azt is tudnunk kell, hogy nem a költő jutott válságba, hanem a magyar irodalompolitika, amely már-már az írók étrendjébe is beavatkozott, így akarva új és nemesebb érzéseket ki-termelni. De az ilyen módszer nem az írónak való. Mit tesz és mit tehet ilyenkor az igazi költő, aki még mindig 1956 borongós őszének árnyékában él? Vegetál, fordít és kétségbees költővé válik: az asztalfióknak és az irodalompolitikuskoknak ír verset.

A *Tűz-tánc* költői, úgy látszik, megelégték ezt az áldatlan helyzetet és fiatalos hévvel — már a könyv címe is ezt igéri —, egy költőibb elv vallását hirdetik. Igaz, mindez egyelőre csupán prózai vallomásaikban jelenik meg, legtöbbször Lorca és József Attila az eszménye és egy valóban szocialista szellemű költészet megteremtése a céljuk. De hogy a kötetben egyúttlátható költők is mennyire el-lentmondásosan látják a helyzetüket és feladatukat, mennyire különböző szellemi és ideológiai szinten állnak, legyenek az alább következő vallomásaik a bizonyítékai:

Danyi Gyula így ír önmagáról: *„Majd a debreceni egyetemen folytat-tam tanulmányaimat 1953-ig. Akkor a Nagy Imre által előidézett politikai fellazulás következtében verszemet kapó, s a rendszerrel sohasem szimpatizáló egyének lehetetlenné tették vizsgáimat...”* Azt hiszem a fentiekhez nem kell kommentár, a költőről és emberről egyaránt beszél. Sokkal rokonszenvesebb emberi arcot villant fel Csepeli Szabó László: *„Ezzel kapcsolatos vajúdasaimról — melyek nem az én egyéni problémáimból, hanem a világ, a kor, a XX. század társadalmának vajúdasaiból fakadnak... Világ peremén című új verseskötetemben teszek vallomást olvasóimnak”*. Goor Imre ezt mondja: *„Első „isteneim” — a tanult nagyok után — Shakespeare, Apollinaire, Majakovszkij és József Attila voltak”*. Havas Ervin: *„Hitem, világnézetem: kommunista. Vallom és vállalom a pártos költészet elvét. Szolgálhatom-e tehetségemmel? A jövő dönti el”*. Nyerges András: *„Leginkább Szabó Lőrincet vallom mesteremnek, s vérmérsékletben épp ellentétét: a fiatal Radnóti költészetét”*. A legönt idatósabban Simor András vall: *„Legkedvesebb íróim: József Attila, Radnóti Miklós, Bertolt Brecht és Federico*

Garcia Lorca. A Szocialista irodalom, és ezen belül a szocialista líra, mely véleményem szerint ma Magyarországon kialakulóban van, az ő művészetükből (és természetesen másokéból is) nő ki. Csak akkor teremthetünk a legmagasabb mércével is időtálló szocialista költészetet, ha a kor bonyolult problémáit a legszigorúbb művészi igényekkel és az irodalom fejlődésében elért legmodernebb formákban fejezzük ki”.

És ha a megvalósulásokat nézzük, a heterogénságnak ugyanazokat a jellegzetességeit látjuk, mint ami a vallomásokból is kicsengett. Egyet azonban meg kell állapítanunk: sok fiatal költő is „eretnek” már, vagy az lesz nem-sokára. Ugyanis filozófiai érdeklődésük előbb-utóbb elvisszi őket a „pártos költészet” elvének tagadásához, hacsak nem vulgárisan közelednek a kérdésekhez életben, irodalomban egyaránt. A problémák gondolati síkon való megközelítése minden esetre haladás az eddig uralkodó „leiró”, főleg tájköltészethez viszonyítva. A kötetben bőven találunk mind a két fajta költészetből. Csepeli Szabó Béla, Danyi István, G. Szabó László, Pákolitz István, Simon Lajos verseiből az irány-költészet” újabb hajtásai villannak felénk. Szentimentálisak, amikor a múlt harcairól van szó és szólamos szentenciákat rímeltetnek, amikor a jelenről beszélnek. Rímes krónikák, leírások ezek, amelyben az írástudáson kívül alig találunk valamit. Ime, csupán egy versszaknyi ízelítő az effajta költészetből:

*Mert aktnek csupán idült a táj,
és csak menyecske az, aki kapál,
az autózhat, rohanhat sokat,
de, hová indult, nem ér el soha!*

(Pákolitz István: Autóból)

Kellemes meglepetésként olvastuk Garai Gábor, Goor Imre, Hárs György, Maróti Lajos, Nyerges András, Papp László, Simor András nevét. Szinte valamennyien a filozófia felé törnek, a gondolati elem uralkodó náluk, akárcsak talán legközvetlenebb mesterüknél, a náluk nem nagyon sokkal idősebb Juhász Ferencnél. Biztató azonkívül legtöbbjüknél az, hogy nem fogadták meg irodalompolitikusaik tanácsát, nem a Petőfi népiessége nyomdokain haladnak, hanem József Attila költői eredményeiből igyekeznek továbbhaladásukhoz biztatást szerezni. Nemes pátosz, nagyszerű képek, lel-

kes gondolatok váltakoznak verseikben, és mindezek mögött ott van az érzés igazságának aranyfedezete. Ime egy táj képe:

... Messze Keneség
kétthasadt a táj, nagy rétegekben
hámlott a nap porzót hullató ég
körül a tórol.

Nézte és szívét
felborzolódtott egy örült sirdly
gyors cikkandásán-dermett jegenyék
lándszi között földbe-gyökerezett. -

(Gara: Gábor: Uzenet idegenbe)

Verseik legnagyobb részében merészen (ez a merészség természetesen igen relatív valami) néznek szembe fiatalitásuk életkérdéseivel. A részleteiben sok szép versből idézzünk egyet, amely bátor szókimondásával világosan jelzi azokat a problémákat, amelyek áramában a többiek is élnek és amelyeknek többször sikerült költői hangot adniok. Simor András két világ között című verséből idézzünk részleteket:

Füstöt köhög a gyár.
A munka nem ravasz viadal,
de nem is öröm.
Karikázik a fillér az utcakövn.
Felhő figyel az ablakon
a félig kész társadalom
félembereit.
Felvonulókra
cinikus szél legyint.

Janus arcú az ég.
Társadalmi skizofrénia
kényszerképzetek közt kutat...

Költőtáncosok vagyunk
bolygók közt feszülő
köteleken.
Kezünkben konok rend:
proletárhít.
Eljut-e
A jövő talajfát?
Kése életünk kenyerébe vág.
S atléta századok után
az atom félembereitől
fogán új életet a világ.

Hogy szemellátható és verseikben jelenlevő tehetségük, tartalmas társadalmi élményük hogyan tudja őket kiragadni a kezdők köréből, merre tartanak majd, milyen költői csillag ege alatt fejlődnek a jövőben, az még titok. Tehetséges nemzedék kopogtatott ebben a gyűjteményes kötetben, akik nem a karrierizmus könnyű útját választották, mint az őket közvetlenül megelőző költői nemzedék legtöbbször. Új utakat keresnek, és a keresés mindig a bátorság jele is és a létező hiányé, amely ma az egész magyar költészetet jellemzi. Közös könyvük címe ugyan fellengző és keveset mond igazi törekvéseikből, így is azonban, sokszólamúságukban és tömeges jelentkezésükben, új költői eszményeik vonzásában talán messzebbre juthatnak el, mint a népies-szentimentális-epika zsákutcájába jutott elődeik.

